

CEPÆA.

Anagyris uires ex Gal.

Nomina.

Cepææ consideratio.

quam hic damus, pulchre demonstrat; sed etiam uiribus & odore, utpote qui in tota planta teter & grauis admodum sentitur. Anagyris uires memorie prodidit Galenus libro vi. simplicium medicamentorum, his uerbis. Anagyris frutex est grauius olens, & acris, digerentis, excoalsacientisq; facultatis. Sed folia etiamnum uirentia, cum propter humiditatis admisionem minus sint acris, idcirco tumentia reprimunt. At siccata incidentis sunt, exiccantisq; ualenter facultatis. Similem ferè facultatem habet radicis eius cortex. Semen autem magis subtilium est partium: sed & uomitum prouocat. Planta, quæ ἀνάγυρις Græcis, Anagyris etiam Latinis dicitur: Anagiri, Italis.

Κητώα. CEPÆA. CAP. CL.

CEPÆA portulacæ similis est, sed nigriora habet folia, & radicem tenuem. Folia in uino pota urinæ stillicidio, & vesicæ scabie laborantibus opitulatur. maxime id præstat, si cum decocto radicis asparagi eius, quæ myacanthon, hoc est, corrudam uocant, bibatur.

20

CEPÆAM, quam antea in nostris commentarijs Italica lingua conscriptis, ingenuè confessus eram me nōdum comperisse, aut ab alijs compertam uidisse, hoc tempore Venetijs ad me misit Ioannes Odoricus Melchiorius Tridentinus medicus pro ætate sua non imperitus, rei q; herbaria non ignarus, mei adeo studio sus, ut si aliud non esset, hoc nomine tantum mihi plurimum diligendus sit, atq; etiam in filium habendus. Ad Cepæam hanc redeo. Ea sanè mihi uisa est ita adamusim Dioscoridis descriptioni respondere (id quod eius pictura, quam hic damus, graphicè ostendit) ut non dubitandum putem, quin hæc sit uera ac legitima Cepæa. Huius, quod equidem legerim, Galenus non meminit in simplicium censu. Veruntamen Paulus eius mentionem fecit libro vii. inter simplicia, ubi eam retulit his uerbis. Cepæa portulacæ similis est. Folia ipsius contra uescicæ seabies uuliter bibuntur. Radix cum asparago, quem myacanthinum, hoc est, corrudam appellant, pota, urinæ stillicidia, quæ ex obstructione fiunt, abigit. Κητώα ut Græcis, ita Cepæa Latinis, & Cepea Italis appellatur.

30

ALISMA.

Cepææ uires ex Paulo.

Nomina.

Alisfnatis cōsideratio.

Ἄλισμα. ALISMA. CAP. CLI. 40

ALISMA, alij Damafonion appellant: folia ei plantaginis, nisi angustiora essent, † laciniosa, conuexaque in terram: caule simplici, tenui, cubito altiore: capitibus thyrsi: flore tenui, candido, palescente: radicibus tenuibus, ut ueratri nigri, acris, odoratis, modicè pinguis. aquosos amat tractus. Radix, si drachma una, aut altera bibatur, his conuenit, qui leporem marinum deuorarunt, aut à rubetis ranis demorsi sunt, aut opiū hauserunt: torminibus, atque dysenteria, per se, aut cū parimodo seminis dauci, potui datur. conuulsis, & contra uitia vuluæ prodest. Herba sistit aluum, menstrua pellit, tumores illita mitigat.

50

QUANQVAM affirmat Ruellius, cui etiā Fuchsius subscribere uidetur, Alisma sibi cognitum esse, uocariq; à nonnullis Pastoralem fistulam, à quibusdam uerò Plantaginem aquaticam; tamen plantago hæc, quam etiam aliqui Barbari sylvanam appellant, nullis notis cum Alismate conuenire deprehenditur. Siquidem Alisma folia fert plantagini similia, sed angustiora, & in terram reflexa: caulem mittit simplicem, ac tenuem. Plantago autem

tem

tem aquatica folijs prodit plantagine maioribus, lancearum cuspidum instar acuminatis, sursumq; spectantibus: multiplici caule, adnatis pluribus referto. Cum itaq; ex ijs notis collatis constet, Alisma, & Barbam Syluanā inter se plurimum differre, non temerē facere uideor, quod illorum sententię non ausim adstipulari. Porro plantam, quam hic pro Alismate depingi curauimus, mihi primum Pręge ostendit Adamus Leonorus, iuuenis spectatę doctrinę, & rei herbarię studiosus. Quod enim hęc omnibus, ni fallor, notis Alisma representet, meritō fit, ut iam non dubitem asfirmare eam esse legitimum Alisma: aut saltem eius effigiem exhibere, ut aliorum quoq; de ea sit iudicium. Ceterum duo Alismatis genera Plinius constituit lib. xxv. cap. x. ubi de utroq; differit his uerbis. Alisma, inquit, alij damasonion, alij lyron appellant. folia ei plantaginis, nisi angustiora essent, & magis laciniosa, conuexaq; in terram, aliās etiam uenosa similiter: caule simplici, & tenui, cubitali: capite thyrsi: radicibus densis, tenuibus, ut ueratri nigri, acribus, odoratis, pinguibus. nascitur in aquis. Alterum genus eiusdem in syluis, nigrius, maioribus folijs, hęc Plinius. Alisma memorię prodidit Galenus libro vi. simplicium medicamentorum, sic de eius uiribus differens. Damasonium, aut Alisma. De hac herba in tertio libro tradit Dioscorides, quod radix eius epota dysenterias sanat, & aluum sistat, atq; œdemata mitiget. Sed nos ea quidem experti non sumus. Quod autem constitutos in renibus calculos aqua, in qua decocta fuerit, pota comminuat, casu experti sumus. Ex quo liquet, quod absterforiam quandam facultatem obtinet. Huius herbe nomen Græcum ἄλισμα: Latinum, pariter & Italicum, Alisma.

Alismatis uires ex Gal.

Nomina.

† Hęc uox non legitur in Græcis codicibus, neque ab Oribasio refertur, neque etiam a Marcello uertitur. Vnde planē suspicor, quod Ruellius ita uerbum hoc ex Plinio adiecit, ut reliqua etiam ex eodem reddidit.

Ὀνοβρυχίς. ONOBYCHIS.

CAP. CLII.

ONOBYCHIS folia habet lentis, longiora paulò: caulem dodrantalem: florem puniceum radicem paruam. nascitur in uliginosis, & incultis. Herba suapte ui, si trita illinatur, tubercula dissipat: cum uino pota, strangurias sanat: illita ex oleo, sudores mouet.

NASCITUR Onobrychis, Plinio libro xxiii. cap. xvi. authore, circa fontes. Folia habet lentis, paulò longiora: florem rubentem: radicem exiguam, & gracilem. Sunt qui Onobrychin uelint eam esse herbam, quam aliqui Rutam caprariam, alij Galegam uocant: nos uerò uulgò Lauanese. Verum hęc notis, quę Onobrychi tribuuntur, haudquaquam respondere deprehenditur. quippe quę folia ferat lentis quadruplo maiora, caulem plerunque bicubitalem, flores purpureos, & radicem non paruam. Ut hinc mihi planē uideatur, quod illorum opinioni nemo recte possit, aut debeat adstipulari. Onobrychidis uires tradidit Galenus libro viii. simplicium medicamentorum, sic inquitens. Onobrychis rarefaciendi, digerendiq; uim obtinet: proinde folia eius uirentis etiānum illita ad morem cataplasmatum tubercula discutunt: arefactę uerò, si cum uino bibantur, strangurias sanant. Quinetiam sudores elicit cum oleo inuncta. Quę Ὀνοβρυχίς Græcè, Onobrychis item Latine, & Onobrychi Italicè uocatur.

Onobrychis consideratio.

Vires ex Galeno.

Nomina.

HYPERICVM.

Ἰπέρικον. HYPERICVM. CAP. CLIII.

HYPERICVM alij androsæmon, alij corion, alij chamæpityn appellant, quoniam semen odore resinam imitatur: surculacco frutice, dodrantali, rubescente: folio rutę: flore luteo, † leuocio simili, qui digitis attritus sanguineum succum remittit, qua ex causa androsæmon cognominatur: subhirsuta siliqua, & in rotundo oblonga, hordei magnitudine: semine intus nigro, resinosi odoris. gignitur in locis cultis, & asperis. Vrinam cit, menstrua pellit appositum: tertianis, quartanisq; cum uino potum liberat. Semen quadraginta diebus haustum, ischiadicis medetur. Folia cum semine illita, ambusta sanant.

Ἄσσυρον. ASCYRVM. CAP. CLIIII.

ASCYRON, siue ascyroides, hyperici genus est, magnitudine distans, fruticosus, maiores habet ramos, surculosiores, rubentesq;: folia tenuia: flores luteos, & fructum resinofum, hyperico non absimilem: cuius attritu digiti ferè cruentatur, qua de causa androsæmon uocauerunt. Vfus feminis ad ischiadicos, potum in hydromelitis sextario: nam biliosa recrementa amplissimè detrahit. sed assiduè dare oportet, donec sanitati restituantur. Illinitur & ambustis efficaciter.

Ἀνδροσαμμον.

Alismatis uires ex Gal.

Nomina.

ASCYRVM.

CORIS.

ANDROSAEMVM.

Ανδρόσαιμον. ANDROSAEMON. CAP. CLV.

ANDROSAEMON ab hyperico, ascyroque dif-
fert, quòd fruticet ramulis furculosis, ac tenuibus: ru-
bentibus uirgis, & folijs rutæ, triplo aut quadruplo ma-
ioribus, quæ trita uinoso succo manant. complures alas
habet in cacumine, utrinque expansas, pinnatasque: cir-
ca quas flores pusilli, lutei: & in calyculis semen papa-
ueris nigri, in ligne lineis. Huius comæ trita resinofum
odorem reddunt. Semen tritum drachmis duabus po-
tum, biliosa alui excrementa pellit. ischiadicis maximè
medetur: sed à purgatione aquam exorbere oportet.
Herba ambustis illita medetur, & sanguinem cohibet.

Κόρις. CORIS. CAP. CLVI.

CORIS, quod aliqui hypericon uocant, frutex est
folio ericæ, rubro, pinguiore, ac minore, non altior do-
drante, suavis, odoratus, acris. Potum semen menses tra-
hit, & urinas: contra phalangiorum morsus, ischiadicos,
& opisthotonicos ex uino potum auxilio est: hor-
roribus ex pipere, sed opisthotonicis ex oleo, aptissimè
illinitur. Radix uino decocta potaque, defectis opem
ferre creditur: sed laborantem inter potandum quàm
optimè cooperiri licet: siquidem corpus totum desuda-
bit, ex qua re pristinam agilitatem recuperabit.

Hyperici, &
congenerum
confider.

HYPERICVM, Ascyrum, & Androsæmum, eiusdem
planè generis planta (ut Dioscorides inquit) esse uidentur. Ve-
rùm in earum caulibus, & folijs aliqua notatur differentia: nam
hæc folia habet rubētiora, illa uiridiora, uni maiora insunt, alteri
minora.

minora . Similis discriminis ratio in caulibus . Omnes hæc congeneres plantæ hodie ab omnibus uulgò cognoscuntur : eæ nanque iunio , & iulio mensibus , diuersis in locis aureis floribus ornatæ conspiciuntur , ijs adamussim distinctæ ac præditæ notis , quæ singulis à Dioscoride tribuuntur . Cæterum quæ Coris uocatur , non ita Hypericum refert , quem-

Plinij lapsus .

20 siliqua nigro , maturescente cum hordeo . Siquidem Dioscorides non tradit Hypericum cum hordeo maturescere , sed contineri eius nigrum semen siliqua subhirsuta , & in rotundo oblonga , hordei magnitudine . Constat præterea annua experientia maturescere hordeum plerumque abeunte maio : uerum Hyperici semen non perficitur , nisi iulio , & augusto mensibus . In hac quoque Hyperici historia errat Brasauolus medicus licet clarissimus , quod uelit Hypericum ex Dioscoridis auctoritate florem album habere : eamque ob causam , id quod circumfertur , cum flore sit melino , illegitimum esse putat ; imò non aliud , quam Rutam syluestrem , pro qua pharmacopolam secum colloquentem , id ipsum asseruare admonet . Neque in his uno tantum , sed , quantum sentio , duplici notatur errore . Primum quod Hypericum non album , sed luteum florem ferre scribat Dioscorides contra Brasauoli sententiam , cum sic in eo legatur ἄνθος ἔχον μῆλιον , hoc est , florem habens luteum : non autem album inquit , ut perperam Marcellus Florentinus interpretatur , cuius fortasse falsa interpretatione Brasauolus seductus est . Deinde quod legitimum Hypericum pro syluestri ruta seruandam censuerit , cum tamen in calce ferè sui uoluminis prioris sententiæ oblitus , dum olei ex Hyperico parandi se-

Brasauoli error .

30 niori myropolæ rationem explicat , communis usus Hypericum Ascyrum esse declarat . Nec secus quam Brasauolus hallucinantur , pace eorum dixerim , Monachi illi reuerendi , qui in Mesuem commentarios ediderunt , quod non rectè cum illo sentiant , Hypericum , quo utimur , primum esse syluestris rutæ genus . Quorum sententia cum fuerit à nobis superius in rutæ mentione rationibus & auctoritatibus abunde explosa , & improbata , superuacuum esset idem nunc repetere : eò enim accedet , qui plura horum errata cognoscere uolet . Hyperici uires memorie prodidit Galenus lib. VIII . simplicium medicamentorum , sic inquit . Hypericum calefacit , & desiccac , tenuisq; substantiæ est , adeò ut & menses , & urinas prouocet . Sed ad hæc totus sumendus est fructus , non tantum semen . Porro cum folijs illius uiridis ad cicatricem ducit cum alia , tum etiam ambusta . Cæterum si sicca contusa inspergas , sanabis humida , & putredinosa ulcera . Sunt & qui ischiadicis bibendum exhibeant . Idem lib. VI . de Androsemo ita scribit . Androsenum planta fruticosa , natura duplex : unum enim Ascyron , & Ascyroides nuncupatum est , species hyperici . Alterum uerò à quibusdam Dionysias appellatur . Est autem semen eorum purgatorium . Foliorum uerò facultas modicè extergens & desiccans , ut & ambusta sanare credantur . Cæterum in uino austero decocta , uinum ipsum magnorum uulnerym glutinatorium efficiunt . Sed quod de Cori mentionem fecerit Galenus in simplicium medicamentorum censu , mihi incompertum est . Planta , quæ Græcis ὑπερικόν , Latinis similiter Hypericum nominatur : Mauritanis , Reiofricon , seu Reiofaricon : Italis , Hiperico , & Perforata : Germanis , Sant Iohans kraut : Hispanis , Coraioncillo : Gallis , Mille pertuis , & Trucheram . Quam uerò Græci ἀσχυρον , Latini quoque Ascyrum dicunt : Arabes , Asbirach : Itali , Ascyro . Quæ deinde Græcis ἀνδροσεμίων , Androsenum item Latinis appellatur : Arabibus , Androseman , Androsion , siue Androsagian : Italis , Androsemo . Quæ denique κόρις Græcè , Coris etiam Latine , & Cori Italicè uocatur .

Monachorū hallucinatio .

Hyperici uires ex Gal .

40 † Quoniam hoc loco in uulgatis exemplaribus Græcis nulla fit albæ uiolæ mentio ; idcirco sunt qui illorum testimonio freti , uerbum illud auferant ex interpretibus . Sed quomodo id rectè factum sit , non uideo : siquidem in Oribasio legitur , ἄνθος ἔχον μῆλιον λευκοῖο ὁμοίον , hoc est , florem habens luteum leucoio similem . Adde etiam , quod Hypericum ita adamussim floris colore luteam uiolam representat , ut nihil melius . Nos autem usi sumus uoce Græca , ne ex albo , quod fortè Marcellus imposuit , aliqua possit oriri difficultas .

Nomina .

† Quæ hic sequuntur , in Græcis codicibus impressis non hoc loco , sed in fine inter notia , & Dioscoridi falsò adscripta leguntur , ut quæ adscitita sint habita . Nos uerò illa huc admisimus Ruellij , ut facimus , interpretationem secuti : necnon etiam fidem codicis manu scripti .

Χαμουρίτης . AIVGA .

CAP. CLVII .

50 AIVGA herba in terra repens , subcurua : folijs femperuiui minoris , multò tenuioribus , hirsutis , & pinguioribus , circum ramos frequentibus , odore pinus : flore tenui , luteo , uel candido : radicibus cichorij . Folia septem diebus in uino pota regio morbo medentur : & quadraginta diebus ex hydromelite , ischiadicos sanant . Dantur peculiariter urinæ difficultatibus , icinoris , & renum uitij : torminosi profunt . Ea apud Heracleam Ponticam , perinde atque antidoto , contra aconitum utuntur , bibentes decoctum . Ad antedicta illinitur , cum polenta iure decocti subacta . Trita in farinam , & cum fico in pilulis sumpta , aluum emollit : excepta melle , cum æris squama , & resina deijcit : apposita ex melle , uulnæ uiria extrahit : mammarum duritias discutit , uulnera glutinat : ulcera quæ serpunt , cum melle illita , cohibet . Alterum est genus aiugæ , cubitalibus ramis , in anchoræ speciem incuruatis , prætenuibus : coma supradictæ , flore candido , semine nigro . hæc etiam pinum redolet . Tertia mas nominatur , paruula , folijs exilibus , albis , scabris : caule aspero , candido : luteis flosculis , femine iuxta alas . resipit & hæc pinum . Hæc duæ uim superioris obtinent , sed non usque adeò efficacem .

AIVGAM

CAMAEPITYS PRIMA.

CAMAEPITYS ALTERA.

Aiugæ con-
sideratio.

Cuiusdã Ger-
mani error.

Chamaepity-
os uires ex
Galeno.

Nomina.

Aiugam, quam Græci Chamæpityn uocant, quoniam folijs, & odore pinum refert, herbariorum uulgus Iuam arthriticam appellat, quod ischiadicis, & alijs articulorum doloribus opem ferat non obscuram. Vulgaris est notitiæ Aiuga, quæ primo generi adscribitur. Verion postrema, quam sæpius etiã uidimus, non adeo omnibus est nota, quemadmodum nec media, quam hactenus mihi quidem uidere non licuit. Cæterum in aperto errore uersabatur Germanus ille pharmacopola, qui Brasauolum docuit Aiugam Germanica lingua uocari Vergiß mein nicht. Quandoquidem herba huius nominis mihi cum Germanis iandiu uersanti notissima est: quæ tamen nulla prorsus ex parte quàmuis Aiugam representat. Chamæpityos meminit Galenus lib. VIII. simplicium medicamentorum, ubi de eius uiribus ita scriptum reliquit. Chamæpityos gustu quidem amarum saporem acri ualidiorem obtinet. Effectu uerò expurgat, abstergitq; uiscera plus quam calfacit. Proinde regio morbo laborantibus, & omnino quibus facile icur obstruitur, bonum est medicamentum. Quin & menses ducit tum pota, tum apposita cum melle. Sed & urinae mouendæ aptum est medicamen. Sunt autem qui etiam eam exhibent decoctam in melicrato ijs, qui coxendicis doloribus torquentur. Herba porro ipsa uiridis uulnera magna conglutinat, & ulcera putrescentia sanat. Præterea mammarum durities discutit. Est enim in secando ordinis tertij, in calfaciendo uerò secundi. Quæ herba Græcis χαμαίπυτος, Latinis Chamæpityos, Aiuga, & Abiga nuncupatur: Mauritanis, Hamæpithéos, seu Chamafithius: Italis, Chamæpityo, & Iua: Germanis, Xc lenger ye lieber: Hispanis, Pinilho, & Yua artetica: Gallis, Iue muscate, aut arthétique.

LIBRI TERTII FINIS.